

De

Reformatie

INSPIREREND KERK ZIJN

**Leerlingen maken en
oudsten aanstellen**

Help, we raken ze kwijt

Wat zullen we zingen?

**Evangelie en gemeenschap –
de pijlers van ‘Total Church’**

COLOFON

De Reformatie verschijnt om de andere week en is een uitgave van Stichting De Reformatie.

Bestuur drs. Bernard Bos (voorzitter),
Herman Rozemuller (penningmeester)

Kernredactie drs. Bas Luiten (hoofdredacteur),
drs. Heleen Sytsma - van Loo (eindredacteur),
prof. dr. Ad de Bruijne, drs. Janneke Burger -
Niemeijer, dr. Hans Schaeffer

Brede redactie Kernredactie plus prof. dr. Erik
de Boer, prof. dr. Sander Griffioen, prof. dr. Gert
Kwakkel, Jan Westert

Beeldredactie drs. Frouckje van der Wal

Alle stukken voor de redactie bij voorkeur per
e-mail: redactie@dereformatie.nl.
Eventueel per post naar Redactie De Reformatie,
Fontanalaan 3, 5624 KN Eindhoven. Alles wat
met (abonnementen)administratie te maken
heeft naar info@dereformatie.nl of per post naar
De Reformatie, Postbus 89, 7730 AB Ommen.

Opmaak IDD concept.communicatie.creatie |
www.idd.nu

Druk Kon. BDU Grafisch bedrijf

Administratie

De Reformatie, postbus 89, 7730 AB Ommen
info@dereformatie.nl /// tel. 0529 - 43 88 96

Advertenties

Nico Postuma, tel. 0341 - 84 21 47,
tel. 06 - 139 959 05 /// adverteren@dereformatie.nl
Contracttarief op aanvraag

Abonnementen

€ 49,95 per jaar /// studenten € 19,50 ///
buitenland € 130,-
- abonnementsjaar loopt van 1 januari t/m
31 december

De Reformatie is op Daisy cd-rom verkrijgbaar
bij de Chr. Blindenbibliotheek voor blinden en
slechtzienden. Tel. 0341 - 56 54 99

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het
niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

www.dereformatie.nl

WERELDBEELD

TEKST: BAS LUITEN, HOOFDREDACTEUR ///

Op de stranden was het nat en koud in de zomermaanden. Maar in de wereld ging het er warm aan toe. We hoorden dat Anders Breivik willekeurig tientallen jonge mensen doodschoot op het Noorse eiland Utoya. Voor zo'n daad bestaan geen woorden, ook niet voor het aangerichte leed. In de Hoorn van Afrika stierven elke dag kinderen van de honger, bij duizenden tegelijk. Enorme aantallen, wie kan zich daar iets bij voorstellen? In Afghanistan werd een helikopter uit de lucht geschoten, vol met militairen van de vredesoperatie. Bomaanslagen waren aan de orde van de dag. Intussen beleefde het Westen zijn financiële crisis, zijn schulden crisis en zijn politieke machteloosheid om er echt iets aan te doen. In Londen braken rellen uit, morele leegte kwam aan het licht. Het is nog maar een greep uit het vele nieuws. Maar het ergste is de leugen, dat er geen almachtige God is die alle dingen regeert. Dat Hij er niet toe doet, en zijn verlossing evenmin. Dit gaat verder dan geloofstwijfel: een generatie groeit op die geen besef heeft van God, die niet weet aan Wie ze zouden moeten twijfelen.

Wat moet je dan als kerk? Het valt me al enige tijd op hoe erediensten ondanks al deze gebeurtenissen beperkt van horizon kunnen zijn. Dat preken en gebeden cirkelen rond het persoonlijke heil en veel verder niet komen. Zo lijkt de kerk een privé-gebeuren te worden en relevantie te missen. Terwijl God ons midden in deze wereld zet, die Hij oneindig liefheeft! De zonde haat en bestraft Hij, maar de zondaren mogen naderen tot Hem. De hopeloosheid die de samenleving overvalt, wil mensen richten op de enige hoop die er is in Jezus Christus. Voor wie dat leert geloven, ziet de wereld er anders uit. Er is nog veel te zeggen en te bidden voor alle mensen.

*D.V. op 21 okt. a.s. verschijnt er weer
een extra dikke special
in samenwerking met Opbouw.
Op pag. 490 leest u er meer over.*

IN DIT NUMMER

472

GEWONE MENSEN DOEN GEWONE DINGEN

Binnen het concept dat 'Total Church' genoemd wordt, gaat het om het in de praktijk brengen van het evangelie vanuit de gemeenschap van de kerk. Missionaire activiteiten worden dan niet het zoveelste agendapunt in een druk leven, maar een levenshouding.

476

DE KERK IS NIET ALLES

Behalve waardering voor de nadruk op de allesomvattendheid van het christelijke leven heeft redacteur Hans Schaeffer ook kritische vragen bij 'Total Church'. Maar hij zou het unfair vinden om daarmee het hele concept direct maar van tafel te vegen.

486

GEWELD TEGEN HOMO'S

Meer dan ooit is het belangrijk om als orthodoxe kerken gelegenheden aan te grijpen om duidelijk te maken dat het evangelie geen mensen uitsluit, dus ook geen homo's. Waarom dan toch geen handtekening van de GKv onder de verklaring tegen homogeweld?

EN VERDER

479 COLUMN TRADITIE /// 479 WWW.DEREFORMATIE.NL /// 480 WANDELEN MET GOD IK WIL EEN HELD ZIJN /// 482 BIJBELTAAL LEERLINGEN MAKEN EN OUDSTEN AANSTELLEN /// 484 JONGEREN HELP, WE RAKEN ZE KWIJT /// 488 GEMEENTELEVEN WAT ZULLEN WE ZINGEN? /// 491 NIEUWS EN PERSBERICHTEN /// 492 UIT DE KERKEN

Gewone mensen doen gewone dingen

TEKST: JOHANNES VAN DEN AKKER, STUDENT THEOLOGIE AAN DE VRIJE UNIVERSITEIT AMSTERDAM EN VOORAL GEÏNTERESSEERD IN DE MISSIONAIRE PRAKTIJK EN HET BELANG VAN (NIEUWE) MEDIA EN COMMUNICATIE IN DE HUIDIGE NETWERKSAMENLEVING. ///

‘Total Church’ is een begrip dat sinds kort opduikt in de christelijke media. Wat wordt ermee bedoeld?

De beschrijving van het concept ‘Total Church’ is grotendeels gebaseerd op het boek van Tim Chester en Steve Timmis, *Total Church. Evangelie en gemeenschap*’ en op lezingen van Timmis tijdens een studiedag die dit voorjaar over ‘Total Church’ werd gehouden. In dit artikel wordt het concept beschreven en tegen het licht gehouden.

Op het eerste gezicht lijkt *Total Church* een pretentiefus boek en gewoon het volgende in een haast onstuitbare rij van boeken over (missionaire) kerkmodellen. Pretentiefus vanwege de titel, *Total Church*, maar in de Nederlandse vertaling werd er ook nog een niet minder pretentiefuze ondertitel bij gegeven: *leermodel voor de kerk van de toekomst*. Dat is nogal wat. Maar naarmate je verder in het boek komt en Steve Timmis hebt horen spreken, merk je dat de pretenties gebaseerd zijn op de praktijk én vol zijn van hoop en verlangen – hoop en verlangen voor de kerk, gecentreerd rond het evangelie en de gemeenschap. Niets nieuws zou je denken, tot het wordt uitgewerkt in een boek; dan wordt het allemaal ineens wel heel concreet.

Wiel Het basisprincipe van ‘Total Church’ is dat alles wat we doen in ons leven van alledag wordt bepaald door het evangelie en altijd plaatsvindt in de context van de gemeenschap waarvan

we deel uit maken. Het is een dubbele loyaliteit: loyaal aan het hart van het evangelie en loyaal aan de primaire context van een gelovige gemeenschap. Het maakt niet uit over welk thema we praten of schrijven, de content (inhoud) is altijd het evangelie en de context is altijd de gemeenschap. Om dit basisprincipe aan de hand van een paar voorbeelden concreet te maken: Bijbelstudies bereid je samen met anderen voor in plaats van in je eentje achter je bureau, missionair bezig zijn en pastorale zorg verlenen beperken zich niet tot een dagdeel in de week, maar gaan zeventien uur per dag en zeven dagen per week door, en de kerk is niet iets is wat je bezoekt, maar wat je bent. Het gaat om een identiteit, niet om activiteit. Het gaat om gewone mensen die gewone dingen doen met de intentie van het evangelie (*gospel intentionality*).²

We hebben het tegenwoordig – of is dat altijd al zo geweest? – enorm druk met allerlei zaken die onze tijd opslokken: werk, gezin, cursussen, sport – en dan word je ook nog eens gevraagd voor een of andere kerkelijke commissie of

verkozen als ambtsdrager.

‘Onze identiteit is niet te vinden in onszelf, maar in onze relaties, in de gemeenschap waartoe we behoren’

Het lijkt wel of we steeds meer acrobatische toeren moeten uithalen om al die ballen in de lucht te houden. En ontspanning is ook belangrijk, dus wat doe je als je verkozen bent? Je aanvaardt de benoeming niet, want nóg een bal in de lucht

houden is je gewoon te veel. En mensen in je omgeving zullen dat best begrijpen. Maar zouden we het ook anders kunnen zien?

‘Total Church’ reikt een alternatief model aan. Eigenlijk zijn de ballen die je in je eentje probeert hoog te houden de spaken van een wiel. En de as van dat wiel ben je niet alleen, maar dat

Al die dingen die je tegelijk probeert te doen, zijn de spaken van een wiel. De as van dat wiel ben je niet alleen, maar dat ben je samen als lid van de gemeenschap. ///

ben je samen als lid van de gemeenschap. Je draagt gezamenlijk zorg voor de verschillende spaken. De kerk is niet een aparte bal die je moet hooghouden, maar het is de spil van waaruit je leeft. Het is je identiteit, als persoon-in-gemeenschap. Onze identiteit is niet te vinden in onszelf, maar in onze relaties, in de gemeenschap waartoe we behoren. Dat betekent heel concreet dat je gezamenlijk zorg draagt voor de verschillende spaken. Heeft er iemand in jouw gemeenschap net een nieuwe baan inclusief pittige inwerkperiode, dan neem je als personen-in-gemeenschap tijdelijk enkele verantwoordelijkheden over. Je maait het gras, zodat zij haar kinderen in bad kan doen of je rijdt haar een paar keer per week naar haar werk zodat ze onderweg kan slapen of bidden. Waarom zou je dat doen? Omdat gedeeld leven een rijker leven is, omdat je zo je licht laat schijnen, omdat je

gelooft in gemeenschappen van licht, de kerk. Is zeventien uur per dag en zeven dagen per week niet een beetje veel om aan missionaire activiteiten te besteden? Je kunt nog net zeven uur slapen, maar tijd voor jezelf en voor je gezin is toch ook belangrijk? Dat is het zeker, maar dat hoeft elkaar niet in de weg te staan. Missionair bezig zijn is namelijk net als kerk-zijn niet één van de ballen die je in de lucht moet houden, maar onderdeel van je identiteit: gewone mensen die gewone dingen doen met de intentie van het evangelie. Je kunt dus gewoon met je gezin een middag naar het zwembad, maar je neemt ook anderen mee. Vriendinnetjes van je dochter, collega's, mensen uit je gemeenschap. Waarom? Omdat je leeft met de intentie van het evangelie, je 17/7 mission, waarin evan-

gelie en gemeenschap centraal staan. Ook een middag naar het zwembad is onderdeel van de kerk, 'Total Church'. En omdat je zo met die intentie leeft, wordt het je natuurlijke habitat en niet een 'o ja, we moeten eigenlijk weer even mensen meenemen vanmiddag.'

Gemeenschap van liefde Elkaar oprecht liefhebben is zuivere evangelisatie. In een sceptische wereld val je al snel door de mand als je niet laat zien wat je gelooft. Als wij ons niet gedragen naar wat wij geloven, dan is ons geloof eigenlijk alleen maar cognitief. 'Evangelisatie komt het best tot zijn recht wanneer het plaatsvindt in de context van een gemeenschap, waarbij het leven dat je met elkaar deelt laat zien hoe het woord van het evangelie handen en voeten kan krijgen' (p. 44). In de eerste brief van Johannes staat: 'Als we elkaar liefhebben, blijft God in ons en is zijn liefde in ons ten volle werkelijkheid geworden' (1 Joh. 4:12). We worden hier en op veel meer plekken opgeroepen om gemeenschappen van liefde te

zijn, zodat wanneer mensen in aanraking komen met de kerk dat niet direct is in de vorm van een samenkomst die je kunt bezoeken of een gebouw dat je kunt bekijken, maar als een netwerk van relaties.³

Als je goed contact hebt met een niet-gelovige collega, vriend of buurman, zou je in deze tijd best wel eens de enige christen kunnen zijn die hij of zij goed kent. Misschien vind je het af en toe een grote verantwoordelijkheid om hem of haar over Jezus te vertellen. Net als je een geschikt moment hebt gevonden, komt er weer iets tussendoor en verandert het gespreksonderwerp. Misschien vind je het überhaupt lastig om

*'Elkaar oprecht
liefhebben is zuivere
evangelisatie'*

*'Het gaat om een identiteit,
niet om activiteit'*

Grasmaaien voor iemand in je gemeenschap, zodat zij haar kinderen in bad kan doen.///

want iedereen is geroepen om met de intentie van het evangelie te leven. Door dergelijke kleine verbanden word je daar eerder bij bepaald. Kleine gemeenschappen bieden alle ruimte aan het priesterschap van alle gelovigen, want ieders bijdrage is nodig voor het functioneren van de gemeenschap; in een kleine groep word je daar gemakkelijker toe gestimuleerd. 'Total Church' ziet deze gemeenschappen vooral ontstaan door kerkplanting, want dat lijkt de enige manier om voortdurend evangelie en gemeenschap te herontdekken en slagvaardig te zijn in de verspreiding van het evangelie. Slagvaardig klinkt een beetje strijdslustig, maar hoe groter een groep wordt, hoe drukker je bent met de relaties binnen die groep en hoe moeilijker het wordt om mensen van buiten toe te laten tot die groep. In een grote groep bestaat het risico dat je kiest met wie je wel en niet omgaat; in een kleine groep ligt dat vast. Gemeenschappen van licht zijn vooral zichtbaar op plekken

waar je dat niet verwacht; daar wordt daadwerkelijk liefde betoond. Met andere woorden: gezellig met vriendjes onder elkaar is nog geen gemeenschap. Liefde wordt juist zichtbaar als je niet voor de hand liggende relaties

aangaat. En Jezus liet dat zien, zijn 'tafelschikking' (Luk. 14-15) is daar een goed voorbeeld van.

Relationeel Alles bij 'Total Church' draait om relaties en gemeenschap. Ja,

zoiets ter sprake te brengen. Relaties opbouwen gaat prima, maar dan... Het mooie van het persoon-in-gemeenschap zijn is dat je gedeelde verantwoordelijkheden hebt. De relatie met jouw collega of vriend hoeft niet één op één te blijven – juist niet. Je staat ermee in de gemeenschap. In dit geval ben jij het die de persoon in kwestie introduceert in de gemeenschap, maar wellicht dat een ander dan de gelegenheid vindt om het evangelie uit te leggen. En dat kan gewoon bij een barbecue of zwemmiddag. Gewone mensen die gewone dingen doen, maar wél met de intentie van het evangelie. Je moet met elkaar als gemeenschap wel gefocust blijven

op het evangelie en niet denken dat je al aan je evangelisatieverplichtingen van dat seizoen hebt voldaan. Evangelisatie is een project van de gemeenschap en iedereen kan daar met zijn of haar kwaliteiten en gaven aan bijdragen.

Slagvaardig Het concept 'Total Church' is vooral gebaseerd op kleine gemeenschappen, waarin onderlinge discipelschap en zorg daadwerkelijk kunnen functioneren. Hierdoor kun je missionaire activiteiten niet 'uitbesteden' aan een commissie,

*'Liefde wordt juist
zichtbaar als je niet voor
de hand liggende relaties
aangaat'*

het Woord staat er centraal; in het boek komt dat ook uitvoerig naar voren. Maar onderwijs vindt vooral plaats in een relationele setting. Gods Woord staat niet centraal door de preek, maar door het voortdurende gesprek over het Woord, bijvoorbeeld tijdens de afwas of het uitlaten van de hond. Vergelijk het met opvoeden: de normen en waarden worden overgebracht via gebeurtenissen die zich voordoen en niet via een formele setting van ouder tot kind. Je mag het heerlijk vinden om naar preken te luisteren, maar ze hebben geen waarde als dat niet tot veranderende levens leidt. ‘Vergis u niet: alleen horen is niet genoeg, u moet wat u gehoord hebt ook doen’ (Jak. 1:22). Dat is ook apologetisch van belang, want ‘het evangelie wordt aantrekkelijk gemaakt door levens die geleefd worden in gehoorzaamheid aan het evangelie en een gemeenschap die Gods drie-enige gemeenschap van liefde weerspiegelt’ (p. 138). Het is geen intellectueel probleem dat mensen niet in God gaan geloven, maar een relationeel probleem. Dus we moeten niet met Godsbewijzen aankomen, maar we moeten een verlangen opwekken bij mensen door te laten zien hoe het is om ‘als broeders samen te wonen’.

Mocht je je afvragen hoe je dit concept ooit toegepast krijgt in je leven, laat staan in je gemeente, dan is het volgende belangrijk. Je kunt het echt niet alleen: je hebt een gemeenschap nodig. En minstens zo belangrijk: je hebt God nodig. Je zult voortdurend elkaar moeten ‘evangeliseren’ (evangeliseren/kerstenen), dat wil zeggen: elkaar be-

moedigen, elkaar in alles wijzen op God, de relevantie van het evangelie in het dagelijkse leven laten zien, enzovoort. Je zult aan zo’n cultuur actief moeten werken. Kansen die zich voordoen zul je moeten aangrijpen en je zult elkaar voortdurend moeten onderwijzen en inspireren hoe het evangelie gestalte krijgt in je leven. Daarnaast heb je passie voor God nodig, want zonder passie voor God zijn middagen aan het

zwembad en grasmaaien voor een ander zinloos. Het klinkt namelijk misschien allemaal wel heel lieflijk en mooi, zo’n gemeenschap, maar de praktijk is soms weerbarstig. Daarom moeten we beginnen en blijven beginnen bij de genade van God, met passie van en voor Hem. ‘Dankzij de genade kunnen wij liefhebben. Het herinnert ons aan Gods liefde voor ons en aan Gods liefde voor onze broers en zussen. (...) Al waren we cultureel relevant, maar hadden de liefde niet, we zouden er niets mee opschieten. Al zouden we de mooiste preken houden, maar we hadden de liefde niet, we zouden lijken op een dreunende gong. Ja, al zouden we prachtige boeken schrijven over missie en kerk, maar we hadden de liefde niet, we zouden niet meer dan schelle cimbalen zijn! (...) Al deze dingen zijn op zichzelf genomen

niets tenzij ze het antwoord van ons hart zijn op de diepe, gepassioneerde liefde van God, en opkomen uit een diepe, gepassioneerde liefde voor God.’ (p. 161-162)

Nee, de kerk hoeft niet te veranderen. Jij kunt veranderen, als je dit aanstekelijk vindt. Probeer het uit, wie weet steek je anderen aan. Leef met de intentie van het evangelie en doe dan als gewoon mens gewone dingen. Niet meer, niet minder.

- 1 Zie *Total Church. Evangelie en gemeenschap*. Amerongen (Media Alliance), 2011.
- 2 Een moeilijk te vertalen term; zie voor een discussie hierover de website van ds. Jos Douma: www.josdouma.nl, zoek onder ‘total church’.
- 3 Uit een onderzoek dat ik heb uitgevoerd kwam naar voren dat mensen vooral negatieve of bouwgerelateerde associaties hebben met de kerk. Zie voor meer informatie www.religieonderzoek.nl.

✚ SAMENVATTING

In de media duikt de laatste tijd het begrip ‘Total Church’ op. Binnen dit concept gaat het om het in de praktijk brengen van het evangelie vanuit de gemeenschap van de kerk. Missionaire activiteiten worden dan geen agendapunt in een druk leven, maar een levenshouding. Uitgangspunt is Gods liefde voor mensen die zijn uitwerking heeft in liefde voor mensen onderling, die in een gemeenschap aan elkaar verbonden zijn. Die liefde wordt in de praktijk gebracht binnen en buiten die gemeenschap.

De kerkgemeenschap verkeert in zwaar weer. Van alle kanten staat de kerk onder druk, misschien wel het allermeeest doordat in onze cultuur persoonlijke vrijheid zo hoog staat aangeschreven. Jezelf binden aan een kerk die op allerlei terreinen beslag legt op je leven is dan wel het laatste wat je wilt.

TEKST: HANS SCHAEFFER, ONDERZOEKER AAN DE TU IN KAMPEN EN REDACTEUR VAN DE REFORMATIE ///

Het boek van Tim Chester en Steve Timmis *Total Church. Evangelie en gemeenschap*¹ zet juist krachtig in op de gemeenschap van de kerk. Ik beperk mij hier alleen tot het boek en laat praktijkervaringen buiten beschouwing.

De twee auteurs, die overigens schrijven namens de hele 'Total Church'-beweging, nemen het woord van Lesslie Newbigin (1909-1998) uiterst serieus dat de plaatselijke gemeente 'de hermeneutiek van het evangelie' is. De plaatselijke gemeente is de manier waarop de mensen het evangelie kunnen leren kennen en begrijpen (p. 44). Newbigin schrijft dat christenen in de samenleving alleen dan werkelijk iets te vertellen zullen hebben, wanneer ze hun uitgangspunt nemen in de plaatselijke kerk waarin de nieuwe schepping reëel aanwezig is. Deze gemeenschappen zullen hun naar binnen gekeerde houding moeten afleggen. Ze moeten zich ervan bewust zijn dat hun

bestaansrecht ligt in het 'er zijn' voor hen die geen lid zijn – als teken, instrument en voorsmaak van Gods verzoenen-de genade die Hij wil uitdelen aan allen die in Christus Jezus gaan geloven.

'Geen duimbreed!' Doelbewust verzetten de schrijvers zich op deze manier tegen het individualisme (p. 32). Dat mes snijdt aan twee kanten. De moderne vrijheidslievende burger wordt uitgedaagd zijn autonomie op te geven. Deze vrijheid is in wezen slechts schijn, en legt ons de huizenhoge druk op om allerlei ballen tegelijkertijd hoog te houden zonder te falen. Maar ook een kerk die alle nadruk legt op het individuele zielenheil staat onder kritiek. Geloven gaat niet alleen om jouw persoonlijke relatie met Jezus. Het is een 'way of life', een gezamenlijke levensstijl. Kerkleden én nieuwkomers moeten zich samen oefenen in een andere manier

van leven. De mensen moeten de kerk tegenkomen als een netwerk van relaties, zodat ze de christelijke gemeenschap 'aan het werk' kunnen zien (p. 45). 'Total Church' wil – geïnspireerd door de vroege christelijke gemeenschap – een manier van kerk zijn, een concept. Geen 'concept' trouwens in de zin van: een overal één-op-één toepasbaar kant-en-klaar recept dat de bestaande manier van kerk-zijn opzij schuift. Het is een manier van kerk-zijn waarvan de auteurs zeggen: 'Wij zijn ervan overtuigd dat de principes waarvoor we staan in alle gemeentevor-

men toegepast kunnen en moeten worden. Wat we nodig hebben is een door de Geest geïnspireerde verbeelding om de kerk

en haar opdracht opnieuw op te bouwen rond evangelie en gemeenschap' (p. 16). Deze manier van kerk-zijn van 'Total Church' lijkt misschien op radicale zinsneden uit onze eigen gereformeerde

'Het is radicaal, soms op het irritante af'

traditie. Om met Abraham Kuiper te spreken: 'Geen duimbreed van het leven waarvan Jezus Christus niet zegt: het is Mijn!' Dat is voor vrijgemaakten wellicht één van de aantrekkelijke kanten van dit concept. Het is radicaal, soms op het irritante af. De kerk is niet zomaar een hobby die je erbij doet. Het is zelfs geen uiterst intensieve hobby die veel tijd en inzet vergt maar desondanks onverbonden kan blijven met de rest van je leven. Zoals je voor voetbal rustig twee avonden traint per week, een wedstrijd speelt op zaterdag, om daarnaast ook nog eens in de zoveel tijd bardienst te draaien in de kantine. 'De kerk is niet een extra of een optie. Zij is het hart van heel Gods plan. Jezus is gekomen om een volk te creëren dat zou voorleven wat het betekent om onder zijn heerschappij te leven. Dat zou een heerlijke voorpost van het koninkrijk van God zijn: een ambassade van de hemel. Daar kan de wereld zien wat het betekent om werkelijk mens te zijn.' En even verderop: 'Onze identiteit als christen is te vinden in Christus' nieuwe gemeenschap. En onze missie wordt gerealiseerd door gemeenschappen van licht. Het christelijk geloof is de "total church"' (p. 39).

Het Woord centraal Gemeenschap dus – en wel een hele 'heavy' gemeenschap – tegen de trend in dat mensen zich alleen voor een bepaalde, afgebakende tijd willen binden aan een bepaalde concrete en beperkte doelstelling; tegen de trend in dat mensen bepaald niet aangemoedigd worden zich te committeren aan een groep die zulke hoge eisen aan mensen stelt. Je moet jezelf ontplooiën, ruimte en vrijheid krijgen om jezelf te kunnen zijn. Recent sociologisch onderzoek door

het Sociaal Cultureel Planbureau geeft aan dat deze trends echt heel sterk zijn. De gemeenschap van 'Total Church' wil overduidelijk het Woord centraal zetten, en wel op een niet mis te verstane orthodoxe manier. Geen liberale liflafjes,

*'Kerkleden én
nieuwkomers moeten
zich samen oefenen in een
andere manier van leven'*

geen gepraat over een Bijbel die natuurlijk niet letterlijk gelezen zou moeten worden maar toch kan inspireren tot mooie gedachten en zelfs mooie daden. 'Total Church' heeft twee pijlers: het evangelie en gemeenschap. Het evangelie betekent allereerst de Bijbel, die onmiddellijk aanzet tot verspreiding van datzelfde evangelie: missie, evangelisatie. Op dit punt is het concept heel sterk. Hoe vaak is evangelisatie niet een zaak waarvoor één bepaalde commissie mooie projecten en plannen bedenkt, die vervolgens door een paar mensen moeten worden verwezenlijkt – als ze al uitgevoerd worden. 'Mensen willen een vorm van evangelisatie die in hun agenda past, waarbij ze het knopje kunnen uitzetten om weer naar huis te gaan' (p. 43-44). Hoe herkenbaar is dit voor veel van onze kerken! Niet bewust – maar onbewust vaak (zie in dit nummer *Gewone mensen doen gewone dingen*.)

Kritische noten Naast de waardering is er ook kritiek mogelijk. Ik noem twee punten. Allereerst: de nadruk op gemeenschap lijkt de kerkdienst op de achtergrond te plaatsen. Alleen in het voorbijgaan schrijven de auteurs erover: dat samenkomsten meer zouden moeten aanvoelen als familiebijeenkomsten dan als religieuze diensten. 'Dan is het niet zo'n enorme cultuurschok voor mensen die naar een samenkomst komen. Ze ervaren iets wat

lijkt op wat ze in het gewone leven van de gemeenschap al ervaren hebben' (p. 49; vgl. p. 149). De preek wordt weliswaar niet helemaal afgeschreven, maar de nadruk ligt erop dat 'het onderwijs van de preekstoel afkomt en in het gewone leven een plek vindt' (p. 93). Deze opvatting betekent ook dat er nauwelijks sprake lijkt van ambten en ambtsdragers (hst. 7), dat de doop alleen ter sprake komt in het kader van discipelschap binnen de gemeente (p. 89v) en dat er over het avondmaal helemaal niet gesproken wordt.

In de tweede plaats wil ik wijzen op de opvattingen van de schrijvers over theologie. Het boek is geschreven vanuit een overtuigd 'evangelicaal anabaptisme' (p. 124). Dat betekent voor hen: een theologie die gecentreerd is rond de gemeenschap. Dit levert een 'hermeneutiek van de gemeenschap' op: het is de gemeenschap van de gelovigen die gezamenlijk de uitleg van de Schrift vaststelt (p. 124v). Theologie in de doorsnee academische variant wordt als 'gevaarlijk' gezien, omdat zij ver af staat van de geloofsgemeenschap (p. 95,126).

Hierover wil ik nog iets meer zeggen. Ik kan me voorstellen dat een gemeenschap die zich richt op mensen uit de arbeidersklasse of aan de rand van de samenleving (p. 52) weinig kan met abstracte academische taal. Ik begrijp hoe moeilijk het is om als upper-middle-class-'witte'-kerk contacten te leggen in achterstandswijken (p. 95). Dat daardoor meer accent ligt op gemeenschappelijke activiteiten dan indrukwekkende theologische lezingen is prima. Maar moet professionele hulpverlening en deskundigheid vervangen worden door Bijbels pastoraat van 'de gemeenschap' (p. 102)? Dat leiderschap niet moet worden verward met succes, groei, performance en

prestatie (hst. 13) is terecht. Dat ‘training onderweg’ waardevol en belangrijk is voor discipelschap is juist, evenals de waarneming dat het doen van Gods geboden de nodige oefening in discipelschap vraagt (p. 96). Maar is het enige wat over Bijbelse leiders gezegd kan en moet worden dat ze geen aparte, professionele klasse mogen vormen maar midden in de gelovige gemeenschap moeten wortelen (p. 97)?

Totalitair Een ‘totale kerk’ waarbij alles ‘gemeenschap’ wordt, zonder duidelijke (ambtelijke) leiderschapsstructuren kan gemakkelijk totalitaire trekken krijgen. Het lijkt mij dat niet alleen theologische, maar ook allerlei andere vormen van reflectie dreigen te verdwijnen. Als alles ‘kerk’ wordt, hoeveel ruimte is er voor christenen om een intensieve bijdrage te leveren in de samenleving (politiek, maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven) als dat niet direct onder ‘kerk’ valt? Ik bespeur ook nauwelijks kritische zelfreflectie in het boek. In dit verband is het veelzeggend dat het boek alleen succesverhalen noemt, en nauwelijks ingaat op de weerstand en moeite die dit zeer radicale christenleven oproept. Dat vind ik gevaarlijk omdat het theologisch belangrijk is deze weerstand tegen het evangelie (zonde) uiterst serieus te nemen. Het concept lijkt de mensen wel naar de gemeenschap te leiden, maar dat is nog niet hetzelfde als de mensen naar Christus leiden. Rondom het kruis van Christus blijkt er méér oude mens te zijn dan ik in dit boek tegenkom.

‘Total Church’ loopt het gevaar met alle radicale concentratie op de gemeen-

schap het christelijk geloof te reduceren tot ‘kerk’. Maar de kerk is niet alles. Het is daarom mijn vraag wat we verliezen wanneer zowel de kerkdienst – met de centrale elementen van ambtsdragers, liturgie, preek en sacramenten – als Bijbelgetrouwe theologische bezinning en scholing van predikanten en

ambtsdragers zó op een zijspoor gezet worden. Ik zie ook wel dat kerkdiensten waarbij theologisch geschoolde voorgangers een preek in de vorm van een monoloog houden, in de praktijk niet zaligmakend zijn. Hoezeer ‘Total Church’ ook twee pijlers wil hebben (Woord én

gemeenschap), ik zie dat in dit boek de gemeenschap de belangrijkste wordt. Beide moeten principieel ook in een kritische relatie tot elkaar gebracht worden. Want ondanks het vele werk van Gods Geest in mensen zal ‘alléén het Woord’ de mensen richting moeten wijzen en zal de gemeenschap kritisch moeten blijven volgen. Het ‘tegenover’ van het Woord zie ik in de reformatorische traditie van Calvijn en Luther beter gewaarborgd dan in ‘Total Church’. De continuïteit van de gemeenschap die werkelijk in lijn met de Bijbel wil leven heeft echt een vorm van ambten, van gezag en kritische theologische bezinning nodig, en naast de canon van de Bijbel ook de geloofsregel (de combinatie van kerkelijke belijdenissen en liturgische basiselementen) en het ambt

(concrete mensen die de continuïteit en de kwaliteit van het kerk-zijn bewaken). Anders was de kerk al lang verzand in de woestijn van de geschiedenis.² Alle inspanningen om de kerkdienst, met preek én sacramenten, gezond te houden of te maken is in de kerkgeschiedenis dé stimulans geweest om de kerkgemeenschap bij de les te houden. En dat is het nog!

Ik besef dat ik hiermee bekende gereformeerde punten aanstip die in de discussie met zowel evangelicale anabaptisten als met ‘gemeenschapsdenkers’ (communitaristen) worden aangevoerd. Ik besef ook dat ik méér zou moeten doen dan aanstippen en dat wil ik ook graag. Toch zou ik het unfair vinden wanneer onze kerken niet ook de waardevolle, praktische en *counter-cultural* aspecten van ‘Total Church’ zouden waarderen en waar mogelijk implementeren, voordat we de kritiekpunten verder uitwerken. Het zou de intentie én uitwerking van ‘Total Church’ onrecht doen wanneer we vanwege de onderliggende theologische vooronderstellingen ook hun nadruk op een levendige, bezielde christelijke gemeente en de noodzaak van gezamenlijke evangelisatie zouden veronachtzamen.

1 Uitgave van Stichting The Media Alliance, uitgever van het kwartaalmagazine Groei (www.groei.org). Gerealiseerd in samenwerking met Missionair Steunpunt van de NGK en Centrum Dienstverlening van de GKv.

2 Vgl. <http://www.wimvanderschee.nl/?p=2296> – 4-8-2011.

✚ SAMENVATTING

Het concept ‘Total Church’ legt terecht de nadruk op de allesomvattendheid van het christelijke leven, op de uitstraling die dat heeft op de samenleving, en op de centrale plaats van Gods Woord. Maar er zijn ook punten van kritiek: op de manier waarop binnen ‘Total Church’ met de kerkdienst en met de ambten wordt omgesprongen, en op de rol van de theologie.

TEKST: JACOB GLAS, PREDIKANT TE MAASTRICHT ///

Traditie

Traditie is gestolde creativiteit. De ontdekkingen die in het verleden zijn gedaan bleken zo waardevol te zijn dat die door de volgende generaties zijn bewaard om te worden doorgegeven aan hun nageslacht. De Prediker heeft dus niet altijd gelijk. We staan op de schouders van onze geestelijke voorouders. Samen met alle heiligen zijn we in staat om iets te begrijpen van Gods liefde. Hoe breed die is – dus hoeveel mensen daarvan mogen profiteren. Hoe lang die is – niets kan zijn liefde neutraliseren. Hoe hoog die is – het hoogtepunt blijkt uit het offer dat Hij vanuit zijn liefde voor ons heeft moeten brengen. En hoe diep – Gods liefde wil het diepst van onze ziel bereiken en ons bestaan veranderen. Intussen gaat de kennis van Gods liefde ons verstand te boven, met hoe velen tegelijk we het mysterie ook proberen te doorgronden. Traditie vangt iets van God op, maar is niet alles.

We zouden kunnen zeggen dat traditie ons vertrekpunt is. Er is veel in ons geloof wat we niet opnieuw hoeven uit te vinden. Traditie is het begin van iets nieuws waarbij wij mogen aansluiten, waaraan we onze bijdrage mogen leveren en waarop wij onze creativiteit mogen loslaten. We mogen ons geloof de vrije teugel geven. Speelsheid, kansdenken, experiment. Dat hoort allemaal thuis in de kerk. Traditie als starterspakket.

Traditie kan je ook blind maken. Dan heeft de Prediker wél gelijk. De kennis van eigen traditie is gering. Er gaat veel kennis verloren. De kennis van protestanten reikt niet voorbij de Reformatie in de zestiende eeuw, de kennis van orthodox-gereformeerden niet verder dan hun eigen nest. En de kennis van katholieken zit verpakt in een cadeau dat de ene generatie aan de volgende doorgeeft zonder het zelf te hebben

uitgepakt. De traditie kan een gedoopt lid van welke kerkelijke gemeenschap dan ook zo ontzettend in de weg staan, dat hij niet eens weet wat de kern van het geloof is.

We moeten voor Christus worden geplaatst, tot inkeer te komen, onze zonden belijden en alles loslaten wat zó belangrijk voor ons is dat we ons daaraan hebben vastgeklampt, bereid zijn om alles te verliezen als we Christus maar niet kwijtraken. Wij, trouwe leden van gevestigde kerken, worden dus op dezelfde manier behouden als degenen uit de kleurrijkste wijken in onze steden die door nieuwe missionaire initiatieven tot geloof komen en in de pauze van de bijeenkomst buiten staan te blowen. En niet andersom.

WWW.DEREFORMATIE.NL

Bezoek ook eens onze website, om uw mening te geven over De Reformatie in het algemeen of om te reageren op stellingen die horen bij thema's die in De Reformatie aan de orde zijn gesteld. U kunt op de website ook zien welke thema's er in de komende nummers aan de orde worden gesteld, en via het e-mail adres van de redactie over die thema's vragen stellen die indien mogelijk in het betreffende nummer beantwoord zullen worden.

De planning voor de komende tijd ziet er als volgt uit:

9 september: Islam – liefhebben of bestrijden?

23 september: christelijke levensstijl en voeding

7 oktober: het nieuwe Jeruzalem

Vooraf voor het nummer dat daarna verschijnt, op 21 oktober - een extra dikke special in samenwerking met Opbouw - vragen wij u als lezer om mee te denken en ons uw ervaringen te sturen. Zie daarvoor ook de oproep op pag. 490.

U kunt naar aanleiding van het thema 'Total Church' reageren op de volgende stelling:

In het concept 'Total Church' is de gemeenschap te belangrijk.

Ik wil een held zijn

TEKST: BRAM BEUTE, PREDIKANT TE NUNSPEET. SDG ///

Ik wil een held zijn. Zoals in de film. Een held die zich inzet voor de goede zaak en daarvoor het grootste gevaar trotseert. Zelfs als de kogels hem om de oren vliegen geeft hij niet op. Want hij heeft een missie. Ook als hij niemand meer kan vertrouwen, als overal gevaar loert, gaat hij door.

Misschien zijn er momenten dat hij zich afvraagt: heeft het wel zin? Is de macht die hij bevecht niet te sterk? Maar dan herpakt hij zichzelf. Hij zal zich nooit neerleggen bij een overwinning van het kwaad. Dan nog liever dood. Ook al kijkt de hele wereld er anders tegen aan, hij houdt vol.

James Bond Zo'n held zou ik willen zijn. En ik ben niet de enige, want voortdurend kun je films zien met zulk heldendom. De manier waarop dat wordt uitgebeeld verschilt: soms met grof geweld (met bv. Jean Claude Van Damme), met snelle auto's en mooie vrouwen (James Bond), in de toekomst (*The Matrix*) of in een complete fantasy omgeving (*Lord of the Rings*). Maar het verhaal is steeds hetzelfde: vanuit een onmogelijke positie neemt de held het op tegen de hele wereld om het kwaad te overwinnen. Hij – in de film is het meestal een hij – legt zich niet neer bij wat 'iedereen' vindt. Hij houdt vast aan waar hij in gelooft en waagt daar zijn leven voor.

Waarom wil ik een held zijn? Het gaat me niet zozeer om de kick. Ik voel me niet erg aangetrokken tot train surfing (het klimmen en staan op een rijdende trein), planken op een gevaarlijk plaats (jezelf stijf als een plank liggend

laten fotograferen) of bungeejumping. Wie dat doet, doet het voor de kick om iets levensgevaarlijks te doen. Daarmee ben je nog geen held.

Het aantrekkelijke van een held is dat hij of zij zich laat leiden door zijn of haar geloof in het goede. Niet wat 'iedereen' denkt, niet wat men 'realistisch' noemt, is bepalend, maar waar de held in gelooft. Dat is het allerbelangrijkst, belangrijker zelfs dan zijn of haar eigen leven. Dat maakt helden ook zo bijzonder. Zij kijken verder dan hun eigen plezier of hun eigen veiligheid. Zij geloven in iets groters dan hun eigen leven.

Dat contrasteert fel met het dagelijks leven van veel mensen, een leven dat gericht is op zoveel mogelijk comfort:

een goede opleiding, een uitdagende baan met carrièrevooruitzichten, behoorlijke arbeidsvoorwaarden, een liefhebberende levenspartner, een bevredigend seksleven,

gelukkige kinderen, goede vrienden, een fijne vakantie, een mooi huis en een goed pensioen. Eerlijk gezegd lijkt mijn leven vaak meer op zo'n 'comfortgericht' leven, dan op het leven van een held. En ik heb de indruk dat dat voor veel christenen in mijn omgeving niet anders is.

Paulus Eigenlijk is dat gek. Want als christen lijk ik in zeker opzicht op een held. Net als een held geloof ik in het goede. Ook al lijkt het niet zo, het goede – of beter gezegd de Goede – zal overwinnen. Als christen wil ik me niet laten leiden door wat 'iedereen' zegt of wat men 'realistisch' noemt. Ik wil me laten leiden door het Woord van God. Dat is belangrijker dan wat dan ook. Dat is zelfs belangrijker dan mijn eigen leven. Dat is het ideaalplaatje voor een christen, maar zoals gezegd, soms ben ik afgeleid en meer bezig met comfort te zoeken dan mijn (Gods) idealen na te jagen.

Gelukkig heeft het christelijk geloof ook helden die als voorbeeld kunnen dienen. Paulus bijvoorbeeld. Het

maakt steeds weer diepe indruk op mij om zijn brief aan de Filippenzen te lezen en me te realiseren dat hij die schrijft vanuit zijn dodencel. Paulus weet

niet of hij zal blijven leven of gauw zal sterven. Maar hij schrijft dat hij er echt alles voor over heeft om Christus te kennen. Dat zijn geen lege woorden, maar realiteit. Zijn leven zal hij er voor over moeten hebben om aan Christus verbonden te blijven.

Paulus heeft het opgenomen tegen het

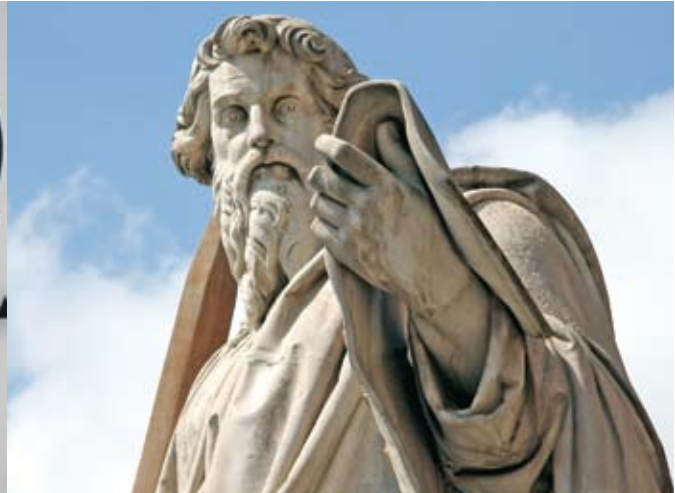
'Leven voor Gods liefde.

Dat is het leven van

een held'

Bron: Wiki Commons.

Paulus door Adam Tadolini voor Sint Petrus Basiliek, Vaticaan

James Bond en de apostel Paulus: helden van verschillend kaliber.

hele religieuze establishment van zijn tijd. Met vermoedelijk bijna al zijn vroegere studiegenoten en medestanders is hij in conflict geraakt. Samen hadden ze zich aan Gamaliëls voeten verdiept in de wet en zich in alles daaraan gehouden. En toen was Paulus door Jezus Christus gegrepen. Toen was alles anders geworden. Alles wat hij daarvoor nog van waarde achtte, was waardeloos geworden. Er was nog maar één ding dat telde: Jezus Christus kennen en Hem bekend maken. Overal wilde Paulus het goede nieuws bekend maken. Compromisloos. Hij stond niet toe dat om de lieve vrede de heidenen zich ook maar aan de wetten van Mozes zouden moeten gaan houden ook al stuitte hij daarom buiten en zelfs binnen de kerk op veel tegenstand. Paulus volgde zijn doel na, wat dat ook zou kosten. Hij werd er meermalen om in elkaar geslagen. Hij ontving doodsb bedreigingen. Hij werd geselsd en verschillende keren gevangen gezet. Hij overleefde een steniging en een schipbreuk en stierf uiteindelijk als martelaar. Helden zijn bewonderenswaardige mensen. Je kunt je door hen laten inspireren. Je kunt je door hen ook laten ontmoedigen en denken 'ik ben

niet zo'n held'. Paulus lijkt dat aan te voelen. Hij vertelt veel over zichzelf en roept de Filippenzen op hem na te volgen: doe maar zoals ik. Mooi is dan ook dat Paulus daarbij nadrukkelijk aanvult: denk nou niet dat ik denk dat ik het helemaal voor elkaar heb. Echt niet. Ik zet me er voor in. Ik vecht ervoor, maar ik heb het niet bereikt. Paulus heeft ook zijn zwakke momenten gehad. Paulus was ook een zondig mens. Misschien twijfelde Paulus ook wel eens of het allemaal nog wel zin had. Maar toch ging hij door. Hij liet zich niet bang maken door zijn tegenstanders, liet zich niet leiden door zijn status of zijn comfort. Christus Jezus was hem alles waard.

Verbondenheid met Christus Ik wil een held zijn. Ik wil mijn keuzes maken niet op basis van wat 'realistisch' is of wat 'iedereen' vindt. Ik wil me richten op Jezus Christus. Ik wil me daarbij laten inspireren door andere christelijke helden. Asielzoekers bijvoorbeeld die christen worden, ook al zit de hele moslimfamilie hen op de huid en worden ze met de dood bedreigd. Christus is hun teveel waard om zonder Hem verder te geven en dus laten ze zich on-

danks alles dopen. Zelfs als ze worden teruggestuurd naar hun land van herkomst waar ze bedreigd worden met de dood om dat geloof, houden ze vast aan Christus. Hij is hun alles waard. Er zijn ook christelijke helden die niet kiezen voor een warm gezinsleven, maar single blijven om beter dienstbaar te kunnen zijn aan het evangelie. Of christenen die afzien van een mooi huis en in een 'achterbuurt' gaan wonen om ook daar het licht van Christus te laten schijnen. Maar ik ken ook helden die hun eigen gelijk inslikken om 'de ander hoger te achten' dan zichzelf. Een leven alleen gericht op comfort bevredigt niet. Daar is het leven ook niet voor bedoeld. Hoezeer je ook kunt genieten van Gods goede gaven, ons leven is bedoeld voor iets groters, iets wat veel avontuurlijker is: leven voor Gods liefde. Dat is het leven van een held. Vaak tegen de stroom in. Het is ploeteren en afzien. Maar een held weet: alleen hiervoor wil ik leven.

Eigenlijk ligt het heldendom voor een christen voor het oprapen. Wie in verbondenheid aan Christus God wil liefhebben boven alles en zijn naaste als zichzelf wordt vanzelf een held.

Leerlingen maken en oudsten aanstellen

'IN DERBE VERKONDIGDEN PAULUS EN BARNABAS HET EVANGELIE EN ZE MAAKTEN ER VEEL LEERLINGEN. (...) IN ELKE GEMEENTE STELDEN ZE OUDSTEN AAN.' *Handelingen 14:21, 23*

Het evangelie verkondigen en leerlingen maken – dat is het doel van de reis van Paulus en Barnabas. Het geloof is een gave van God. Maar als mensen het evangelie niet aan elkaar doorgeven, komt er niemand tot geloof. Op de terugweg doen zij dezelfde steden aan. Opnieuw met een doel. Er zijn inmiddels gemeenschappen van leerlingen ontstaan. Daarom lezen we in vers 23 dat ze in elke gemeente oudsten aanstellen.

De tijd tussen de evangelieverkondiging op de heenreis en het aanstellen van leerlingen op de terugreis varieert van stad tot stad. Maar in die steden waar zij het laatste het evangelie gebracht hebben is de tussentijd gering. Een paar weken, misschien één of twee maanden. Langer niet. Bij de aanstelling van oudsten kijken ze naar betrouwbare mensen die in staat blijken om leiding te geven. Ze gaan in gebed, dragen de oudsten op aan God en gaan op weg naar de volgende stad om daar hetzelfde te doen. In deze gemeenten is men onder leiding van de oudsten geestelijk verantwoordelijk voor elkaar. En dat in alle opzichten. In gemeenteopbouwtaal zeggen wij vandaag dat ze zelf vorm en inhoud geven aan de verkondiging en de sacramenten, aan onderwijs, diaconaat en evangelisatie.

Later in de geschiedenis van de kerk zijn met name de uitvoerende taken van de verkondiging en de sacramentsbediening verbonden aan voorgangers die een theologische vorming hebben gehad en officieel zijn aangesteld. Daar zijn allerlei redenen voor aangedragen die per kerkverband trouwens kunnen verschillen. Maar kunnen we ook redenen bedenken om het in bepaalde situaties juist *niet* meer zo te doen zoals

we gewend zijn en terug te keren naar het voorbeeld van Paulus en Barnabas in Handelingen 14?

Een reden zou kunnen zijn dat bestaande kerken niet in staat zijn om iedereen in de samenleving te bereiken met het evangelie. Langs die weg worden er geen of weinig nieuwe leerlingen toegevoegd aan de plaatselijke gemeenten van Christus. Voorgangers zijn over het algemeen slechte voorbeelden van participatie in de samenleving omdat al hun tijd wordt opgevreten door de taken die zij hebben binnen de kerk. Gemeenteleden vinden het over het algemeen verschrikkelijk moeilijk om het evangelie met niet-christenen te delen en hen uit te nodigen voor kerkelijke activiteiten.

Kerken op huiskamerformaat worden niet geleid door theologisch opgeleide, fulltime inzetbare voorgangers, maar door gewone mensen die betrouwbaar zijn en leiding kunnen geven. Deze kleine maar zelfstandige kerken bevatten een fantastische dynamiek waarin nieuwe gelovigen geweldige trekkers van nieuwe mensen blijken te zijn. Zij worden ook ingeschakeld bij het leidinggeven omdat er geen andere drempel bestaat dan die van geloof, betrouwbaarheid en geschiktheid.

Concreet en praktisch: ik heb als voorganger niets te zoeken in huiskerken die geleid worden door gelovige en betrouwbare mensen, die elkaar onderwijzen en dopen, waar de dood van Christus wordt verkondigd en gevierd en die meer nieuwe leerlingen van Christus maken dan kerken van 500 zielen en meer. Dan kan ik weer verder.

*Kunnen we ook **redenen bedenken** om het in bepaalde situaties niet meer zo te doen zoals we gewend zijn en terug te keren naar het **voorbeeld** van Handelingen 14?*

Help, we raken ze kwijt

TEKST: MIRJAM DE BRUIJN, MEDEWERKER 'KERK' BIJ YOUTH FOR CHRIST EN KERKELIJK JONGERENWERKER IN WOERDEN /// FOTO: YOUTH FOR CHRIST

Hoe komt het toch dat jongeren in Nederland de kerk massaal de rug toekeren? Mirjam de Bruijn ziet dit dagelijks gebeuren. In gesprek met kerkverlaters gaat ze op zoek naar kansen die kerken helpen om te investeren in jongeren voordat ze afhaken.

Mirjam de Bruijn (onderaan de klimwand), kerkelijk werker bij YfC.

Ruim 90 procent van de jongeren in Nederland heeft geen contact meer met een kerkelijke gemeenschap. Wacht de kerk af tot zij over vijf, tien of dertig jaar voorgoed de deuren kan sluiten? Denken we misschien dat het in de Gereformeerde kerken zo'n vaart niet zal lopen? Maar elke jongere die afhaakt is er één. Iedereen kent uit zijn of haar omgeving wel jongeren die afgehaakt zijn. Lees dit artikel met hem of haar op uw netvlies.

In de ontwikkeling van kind naar volwassene gaan jongeren gaandeweg hun eigen leven inrichten. Ze overdenken wat ze van huis mee krijgen, lopen samen op met vrienden en zoeken naar

inspirerende voorbeeldfiguren. Dit zijn drie van de factoren die meespelen bij het toegroeien naar een zelfstandige geloofskeuze – of niet.

• **De ouders** Is er thuis een open gesprek over geloven of bestaat de geloofsopvoeding alleen uit een trouwe kerkgang en de catecheseplicht?

'Ik vraag me nog steeds af wat mijn ouders in de kerk doen. Volgens mij gaan ze, omdat anders iedereen over ze gaat praten.'

Ouders staan voor jongeren op één. Hun rol in het voorleven en praten over het geloof is een belangrijke factor. Als ouder ben je de eerste 'Bijbel' die je kinderen 'lezen'. In de puberteit zetten

veel tieners zich af tegen de regels die hun ouders stellen. Zo ook tegen de kerkgang of catechesebezoek. Als ze niet hebben ontdekt welke betekenis geloven kan hebben voor je leven, ligt daar het gevaar dat ze de kerk en het geloof vaarwel zeggen. Jongeren kunnen zich echter niet afzetten tegen de waarde die geloven voor jou als ouder heeft. Het is belangrijk om dit aan kinderen te laten zien. Het is geen garantie voor een levend geloofsleven bij je kinderen, maar het is een kans die je hen niet mag ontnemen. Wat betekent geloven voor jou? Heb je daar al eens met je kinderen over gesproken?

Drie tips:

- Vraag na de kerkdienst niet wat je kinderen van de preek vonden; dit levert maar zelden een goed gesprek op. Maar vertel wat jij er aan gehad hebt.
- Zoek ouders met kinderen in dezelfde leeftijd en praat met elkaar over de invulling van de geloofsopvoeding.
- Geef ouders van wie een of meer kinderen de kerk verlaten hebben ruimte om over hun verdriet te praten. Bemoedig hen in wat ze in de opvoeding hebben meegeven en bid voor hun kinderen.

• Leeftijdsgenoten

In de puberteit worden leeftijdsgenoten steeds belangrijker. Het feit dat hun vrienden in de kerk zitten, maakt dat veel jongeren betrokken blijven als gemeentelid.

'Steeds meer jongeren van mijn vrienden-groep haken af, als ik straks als enige overblijf dan wil ik ook niet meer.'

Bouwen aan goede contacten tussen leeftijdsgenoten onderling is een kans om jongeren in de kerk een plek te bieden. Dat kunnen ouders doen door samen op te trekken, zodat hun kinderen bevriend raken. Dit geldt ook voor het kinderwerk en de jeugdvereniging. Hoe zorg je voor een vriendschappelijk klimaat in je jeugdwerk? Door aandacht te hebben voor jongeren, door ze verantwoordelijk te maken voor elkaar en door leiders op te leiden in het sturen van groepsprocessen. Zijn er in uw kerk vriendengroepen onder jongeren? Zijn er jongeren die hier buiten vallen en zo ja, wat kunt u doen om te voorkomen dat dit een toekomstige kerkverlater gaat worden?

Twee tips:

- Bouw aan gezond jeugdwerk! Om tieners en jongeren te behouden is het noodzakelijk om te starten met goed kinderwerk.
- Investeer in de jeugdleiders zodat zij kunnen investeren in jongeren. Bied jeugdleiders complete programma's en gedegen training.

• Inspirerende voorbeeldfiguren

'Rond mijn 20e heb ik de kerk verlaten. Af en toe kom ik nog één van mijn jeugdleiders tegen in de kroeg. Met hem kan ik wel goed praten over geloven, ik heb het idee dat hij mijn vragen snapt.'

Inspirerende voorbeeldfiguren zijn voor jongeren van groot belang. Aangezien jongeren zich in de puberteit gaan afzetten tegen hun ouders zijn andere geloofshelden nodig: mensen die onvoorwaardelijk met jongeren op willen trekken en hun een thuis willen bieden, mensen die openstaan voor de eerlijke vragen en twijfels van jongeren. Ben jij of ken jij een geloofsheld voor jongeren in je gemeente?

Een tip:

- Vraag mensen die goed met jongeren op kunnen trekken niet om in een kerkenraad of beleidscommissie deel te nemen. Geef hun de tijd en middelen om met de jongeren op te trekken.

Bovenstaande punten geven aan dat relaties in de kerk cruciaal zijn voor jongeren: relaties met ouders, andere jongeren en jeugdleiders. In de kerk gaat het om het vormen van een gemeenschap waarin mensen zich veilig voelen, zodat je samen God kunt zoeken en dienen. De kerk is juist een vangnet voor jongeren die twijfelen, zoeken en hun plek tijdens de diensten niet meer innemen. Er zijn andere factoren die jongeren kunnen helpen – of juist niet.

• De boodschap: veraf of dichtbij?

Het evangelie bevat een boodschap voor alle tijden en alle leeftijden, dat geloven wel! Maar wat is de ervaring van veel jongeren? De kerk is saai. Het gaat daar niet over mij. Ik krijg antwoorden op vragen die ik niet heb.

'Ik heb 18 jaar in de kerk gezeten. Mij sprak het niet meer aan. Toen ik mijn eigen keuzes ging maken, heb ik de kerk vaarwel gezegd. Ik mis de kerk niet... wel de zekerheid die het geloof mensen biedt.'

Hoe kan het dat kinderen en jongeren het idee krijgen dat het in de kerk juist niet over hen gaat? Uiterlijke aanpassingen als een kortere preek en een hippe band zijn niet de oplossing. Jongeren vragen allereerst om een heldere boodschap die landt in hun leven.

Twee tips:

- Luister zondag eens met de oren van een 12-jarige naar wat er gebeurt in de dienst. Let eens op de jongeren in uw kerk.

- Ga aan de slag met programma's die de link leggen tussen de beleavingswereld van jongeren en het evangelie.

• Participatie

Een beamer in de kerk of geld voor een jeugdhonk... wij doen er alles aan om onze jongeren een plek te geven. Talloze jeugdleiders en ouders zetten zich volledig in om het jongeren naar de zin te maken. Toch haken ze weer af. Jongeren raken niet betrokken als er van alles vóór hen georganiseerd wordt. Jongeren betrekken bij de uitvoering van jongerenwerk en kerk-zijn is een sleutel voor succes. Jongeren krijgen verantwoordelijkheid en worden serieus genomen. Jongeren zijn niet langer consument, maar participant. De kerk als plek waar jongeren mogen leren, vallen en weer kunnen opstaan! Krijgen jongeren in uw kerk verantwoordelijkheden?

Een tip:

- Laat jongeren stage lopen in de kerk als onderdeel van de catechese, of via de maatschappelijke stage. Laat jongeren zelf een kerkdienst, kamp of jeugddienst organiseren.

✚ YfCI Trainingsevent

Op zaterdag 24 september organiseert Youth for Christ (YfC) het jaarlijkse YfCI Trainingsevent in Woerden. Jaarlijks bezoeken 750 jeugdleiders, ouderlingen en voorgangers het YfCI Trainingsevent. YfC helpt je groeien in kennis, leiderschap en vaardigheden. En je komt in contact met andere jeugdleiders. Dit jaar staat in het teken van Rock & Roll: verankerd aan onze Rots meebewegen met jongeren. Kom met je team en laat je inspireren!

Geweld tegen homo's

TEKST: AD DE BRUIJNE, HOOGLERAAR ETHIEK EN SPIRITUALITEIT AAN DE TU IN KAMPEN EN REDACTEUR VAN DE REFORMATIE ///

Steeds vaker komt het in Nederland tot geweld tegen homo's. Werden in 2009 nog 428 gevallen gemeld, in 2010 steeg dat aantal tot 659. Daarbij gaat het vaak om verbaal geweld, discriminatie, spot en agressie. Toch stijgt ook het aantal meldingen van lichamelijke mishandeling. Om homo's in elkaar te slaan zoeken sommige daders zelfs expres homobars en ontmoetingsplaatsen op.

Of er werkelijk sprake is van een toename wordt overigens door sommigen betwijfeld. De hogere cijfers zouden ook veroorzaakt kunnen worden door verbeteringen in het systeem van melden en de manier waarop de politie ermee omgaat. Er zou volgens rapporten van het Sociaal Cultureel Planbureau juist ook sprake zijn van een groeiende acceptatie van homo's en lesbiennes. Maar hoe dan ook komt het vaak voor dat homo's het slachtoffer zijn van geweld. Opvallend genoeg gaat het daarbij slechts in een minderheid van de gevallen (tussen de 10 en 20 procent) om geweld door allochtonen. De meeste anti-homo-agressie komt van de kant van autochtone Nederlanders.

Concrete naastenliefde Ligt hier een verantwoordelijkheid voor kerken en christenen? Volgens sommigen niet. Geweld tegen homo's – men spreekt tegenwoordig trouwens liever over geweld tegen LHBT's: lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuelen en transgenders – zien zij als gewoon een vorm van geweld tegen onschuldige mensen. Zulk geweld keuren christenen op grond van de Bijbel natuurlijk af. Maar er is geen reden om die algemene afkeuring ook nog even specifiek voor

homo's te herhalen. Wie vanuit het evangelie geweld afwijst, heeft daarmee volgens hen ook geweld tegen homo's voldoende meegenomen.

Deze redenering is te gemakkelijk. Als in mijn omgeving iemand daadwerkelijk onrecht ervaart, ben ik als naaste geroepen voor hem of haar op te komen. Het zou ontoereikend zijn wanneer ik slechts verwees naar het algemene feit dat men van mij kan weten dat ik onrecht afkeur. Naastenliefde is concreet en bestaat niet in algemeenheden. Als het zo is dat de bejegening van homo's in onze samenleving zich verhardt, dan ligt daar een concrete aanleiding tot christelijke naastenliefde.

Homo's vormen een groep die ondanks alle emancipatie kwetsbaar is en zichzelf vaak in een nadelige positie ervaart. Gericht opkomen voor wie 'zwakker' staan hoort bij de roeping van kerken en christenen. Geweld tegen homo's ontstaat bovendien vaak door homofobie. Angst voor de confrontatie met homoseksualiteit komt soms voort uit het gevoel dat deze bedreigend is voor de eigen (vooral mannelijke) seksuele identiteit. Dat verraadt dat mensen hun seksuele identiteit verabsoluteren en daar hun vertrouwen

in stellen. Ten diepste is dat een vorm van afgoderij, waarbij juist de kerk een kritische vinger moet leggen.

Extra nodig

Daar komt nog een argument bij. Vooral orthodoxe kerken en christenen hebben het vandaag lastig in de omgang met homo's. Zij houden vast aan het Bijbelse en klassiek-christelijke 'nee' tegen homoseksuele gemeenschap. Voor homo's zelf, zeker voor hen die Christus niet persoonlijk kennen, komt dit haast automatisch over als een afwijzing en zelfs een vorm van uitsluiting. En met afwijzing en uitsluiting worden altijd de kiemen van geweld gezaaid.

Kerken en christenen moeten daarmee rekening houden. Zij dienen extra duidelijk te maken dat zij deze naasten in hun eigen midden en in de samenleving niet wegduwen maar juist aanvaarden, liefhebben en waar mogelijk goed doen. Alleen zo zal

rond het standpunt dat zij aanhangen, toch de atmosfeer van Christus' evangelie merkbaar blijven.

Zelfs als het onbegrip minder groot was, bleef dat nodig. De afwijzing van homoseksuele gemeenschap mag niet overkomen als een losse morele overtui-

'Geweld tegen homo's

ontstaat vaak door

homofobie'

ging die anderen moralistisch in het ga-
reel dwingt. Het is niet denkbeeldig dat
veel heteroseksuele christenen wel zo
optreden. Dan komt er iets agressiefs in
de afwijzing van homoseksuele relaties.
Moralisme is in de kern gewelddadig.
Het goede leven komt dan niet voort uit
het kruis van Christus en de kracht van
de Geest, maar wordt een zaak van ei-
gen kracht, dwang en (verbaal of ander)
geweld. Maar evenals bij Paulus in Ro-
meinen 1 moet de morele overtuiging
dat homoseksuele gemeenschap zondig
is, in dienst staan van het evangelie
van Christus dat alle zondaars uit alle
volken zonder enig onderscheid erbij
wil trekken en leven wil geven. Hoe
minder de klassieke benadering van
homoseksuele gemeenschap gedeeld en
begrepen wordt, des te groter het risico
van moralisme. Daarom moeten kerken
en christenen steeds meer doen om die
sfeer van genade te laten overkomen.

Volgend Ook in dat licht zou het pas-
send zijn wanneer juist kerken en chris-
tenen helder protesteerden tegen homo-
gerelateerd geweld. Dat zouden ze op
eigen initiatief moeten doen, vanuit
de eigen roeping en dus als één van de
eersten in de samenleving. Helaas is het
zo niet gegaan. Vooral anderen maak-
ten zich druk over geweld tegen LHTB's;
kerken en christenen volgden slechts.
Daarbij moet de Rooms-katholieke kerk
met ere genoemd worden, een kerk met
een strikte visie op homoseksuele rela-
ties. Al langer geleden stelde de verte-
genwoordiger van de paus deze kwestie
helder en onomwonden bij de VN aan
de orde. Mede naar aanleiding daarvan
werd onlangs het initiatief genomen tot
een breder kerkelijk protest op dit punt.
Enkele organisaties nodigden de kerken
uit om mee te doen in een verklaring
tegen homo-gerelateerd geweld. Onder

© Foto: Marlies Spijkerboer

andere door hun eigen nalatigheid en
traagheid waren de orthodoxe ker-
ken daarmee terecht gekomen in een
positie waarin zij alleen maar volgend
konden optreden en niet meer vanuit
eigen initiatief konden handelen.

Alert blijven Veel kerken onderteken-
den de verklaring tegen homogeweld,
maar onder andere de vrijgemaakten
en christelijke-gereformeerden niet.
Daarover ontstond buiten en binnen die
kerkverbanden ophef.

Laat je zo geen uitge-
lezen kans liggen om
als kerken duidelijk te
maken dat je ook in de
richting van homo's een boodschap van
liefde hebt en niet één van afwijzing,
uitsluiting en geweld?

Ds. Arie de Snoo, oud-preses van de
Generale synode, was een van degenen
die helder duidelijk maakte wat het
dilemma was. Het COC, de belangen-
organisatie van LHTB's, was één van de
initiatiefnemers voor deze verklaring.
Dit COC beschouwt het afwijzende
standpunt van de kerken zelf als vorm
van discriminatie en dus beginnend
geweld. Als je samen met die club een

verklaring tegen homogelateerd ge-
weld tekent, schiet je jezelf in de voet.
Je laat je verleiden tot een impliciete
afkeuring van je eigen Bijbelse benade-
ring. Helaas hebben de meeste critici,
ook van binnen de kerken, dit punt
gewoon genegeerd.

Aan de andere kant hebben we het als
kerken dus ook aan onszelf te wijten dat
we in dit lastige parket terecht gekomen
zijn, door niet op eigen initiatief op tijd
zelf op de bres te springen. Niet mee-
doen zou de indruk wek-
ken dat we geweld tegen
homo's niet zo erg vinden.
Daarmee kreeg de situatie
iets van een dilemma,

een keus tussen twee kwaden. In dat
licht kan ik wel enig begrip opbrengen
voor die kerken die wel ondertekenden,
zoals de NGK, al blijft het consequenter
om niet mee te doen. Maar nog sterker
dan voorheen zullen we als orthodoxe
kerken gelegenheden moeten aangrijpen
om duidelijk te maken dat het evangelie
geen mensen uitsluit, dus ook geen ho-
mo's. Daarbij hoort ook dat we alert blij-
ven op kansen om te waarschuwen tegen
vormen van geweld waarmee homo's in
kerk en samenleving te maken krijgen.

*'Moralisme is in de kern
gewelddadig'*

Wat zullen we zingen?

TEKST: DIRK ZWART, KERKMUSICUS /// FOTO: FROUCKJE VAN DER WAL

Eén of twee keer per zondag zingt de gemeente gemiddeld zo'n zes liederen of een aantal coupletten daarvan. In de meeste gevallen heeft de predikant die liederen allemaal uitgezocht – zondag aan zondag, jaar in jaar uit. Dat zal niet altijd gemakkelijk zijn! Welke overwegingen kunnen de predikant daarbij helpen? Tien aandachtspunten bij het omgaan met het kerklied en de liedkeuze.

1. Kies niet alle liederen bij de preek

Het ontwerpen van een kerkdienst begint met het vaststellen van een preektekst en Schriftlezing, en misschien met het maken van een preek. Daar passen bepaalde liederen bij, die op de daartoe bestemde momenten gezongen kunnen worden. Registers op Bijbelplaatsen, zoals bijvoorbeeld achterin het *Liedboek voor de kerken* is te vinden, bieden hier uitkomst. Het kan mooi

zijn als er in overige liederen ook iets meeresoneert van de thematiek van de dienst, maar ook erg vermoeiend. Niet alle liederen hoeven concordant, dat wil zeggen: op trefwoord, gekozen te worden; niet alles draait om de preek.

2. Let op de plaats die een lied heeft in de liturgie

Een lied na de preek sluit aan bij de preek. Maar een lied na de geloofsbe-

lijdenis moet niet weer een lied bij de preek zijn, maar een lied na de geloofsbelijdenis, als daar überhaupt een lied gezongen moet worden. Er zijn meer elementen in een kerkdienst dan lezingen en preek, bijvoorbeeld opening, verootmoediging en slotzang. Lieder die met die liturgische elementen zijn verbonden, hebben een andere functie dan in dienst van de preek staan. Dat betekent ook, dat we een geloofs-

belijdenis alleen zingen op de plek van de geloofsbelijdenis. 'Het votum is toch ook een belijdenis?' zei een predikant tegen me die de Apostolische Geloofsbelijdenis als openingslied wilde laten zingen. Maar dat geldt voor meer: ook het zingen en bidden en preken zijn vormen van geloofsbelijdenis, zoals ook in andere elementen dan de gebeden gebedselementen of verkondigende elementen zitten.

3. Laat liederen tot hun recht komen

Sommige, vooral nieuwere liederen zijn zo'n sterke eenheid met een bepaalde opbouw, dat verzen eruit plukken geen recht doet aan het lied. Laat het als het te lang is eventueel in beurtzang zingen.

Houd verzen bij elkaar die bij elkaar horen. Psalm 105: 21 kun je niet zingen zonder te weten om welke gunst het precies gaat. Een psalmvers dat met 'Maar' begint, kun je niet losmaken van het voorgaande.

Dat geldt ook voor specifiek met het kerkelijk jaar verbonden liederen: als je alleen GK 100:3 zingt op Goede Vrijdag, zing je nog steeds een hemelvaartslied, ook al zijn door het gebruik van de beamer de omringende verzen niet meer zichtbaar. Ook coupletten uit kerstliederen zijn nauwelijks buiten die context te zingen, mede door de sfeer die de melodie oproept.

Liederens uit *Alles wordt nieuw* en bijvoorbeeld ook de 'Ik ben'-liederen van Ria Borkent zijn geschreven voor kinderen. Gebruik ze niet alsof het liederen voor volwassenen zijn. Laat ze in zijn geheel of gedeeltelijk alleen door de kinderen zingen, of geef aan dat de volwassenen als het ware meezingen met de kinderen, en dat die zich dus goed moeten laten horen.

Liederens stellen soms specifieke eisen

qua begeleiding: niet alle liederen zijn geschikt om op een orgel begeleid te worden of om door de gemeente gezongen te worden¹. Is er geen piano of muziekgroep, zing ze dan niet. Of weet je van tevoren dat de gaven van de organist niet toereikend zijn voor dit specifieke lied, laat het dan niet zingen. Kortom, liederens moeten klinken zoals ze bedoeld zijn en niet verminkt worden, in tekstueel noch in muzikaal opzicht.

4. Heb oog voor de werking die een lied kan hebben

In mijn boek *Boven jezelf uit zingen* heb ik verschillende functies van liederens onderscheiden. Een lied kan je bemoedigen en troosten (pastorale functie) of kan je iets leren (voedende functie). Je kunt met een lied je geloof uitdragen (verkondigende functie) of ervan in heilig enthousiasme of vervoering raken (devotionele functie). Er zit ook een rituele kant aan liederens (het wordt gezongen op een bepaald moment of het markeert een liturgisch moment), of je kunt het ook gewoon een schitterend lied vinden (esthetische functie). Een lied vervult altijd een combinatie van functies, maar vaak springt er eentje uit. Opwekkingsliederens bijvoorbeeld hebben voor veel mensen een sterke devotionele functie (beleving van geloof), terwijl *Liedboek*-liederens sneller als voedend worden ervaren. Wie zich van deze onderscheiden functies bewust wordt, kan daar rekening mee houden. Een louter 'voedend' lied als slotlied werkt bijvoorbeeld niet prettig. Van een slotlied moet liefst een pastorale en devotionele werking uitgaan. Gewoon gezegd: een slotlied moet een fijn lied zijn, dat blijft naklinken als je naar huis gaat.

5. Varieer

Herkauw niet voortdurend dezelfde succesnummers: altijd maar weer 'Groot is uw trouw o Heer' of 'Ik bouw op U'. Er is zó veel keus! Een mogelijkheid is bijvoorbeeld om de openingspsalm te ontleen aan een van de roosters van het kerkelijk jaar. Veel zondagen hebben een vaste openingspsalm, die gerust zelfstandig kan functioneren, los van de preektekst. Dat legt meteen een mooie verbinding met de kerk van alle eeuwen.

6. Ontdek en gebruik de volle breedte van onze liederenschat

Steek er eens een studieverlof in of een vakantie. We hebben inmiddels de keuze uit 150 psalmen, de 182 gezangen uit ons *Gereformeerd Kerkboek* (waarna nog eens 43 gezangen werden vrijgegeven) en zo'n 350 gezangen uit het *Liedboek voor de kerken*. Vooral die laatste categorie biedt veel nog onbekende en ongezongen schatten. Ik weet dat het enige tijd en moeite kost om die op te delven en er vertrouwd mee te raken, maar er zit zó veel moois tussen! De tekstuele en muzikale rijkdom is groot. Liederens reiken vaak onvermoede verbanden aan, die de gemeente kunnen opbouwen. Er zitten bekende melodien tussen en de meeste onbekende zijn niet moeilijk aan te leren. Ook in muzikale zin zijn deze liederens, uit vele eeuwen en dus in vele stijlen, opbouwend: ze helpen een gemeente gevoel te krijgen voor muzikale kwaliteit, iets wat in deze tijd van muzikale verplating van groot belang is.

7. Neem kennis van publicaties

Laat u vormen door publicaties van kerkmusici, liturgen en andere deskundigen in boeken en tijdschriften². Het Steunpunt Liturgie van onze kerken biedt een overvloed aan documentatie.

Het *Compendium* bij het *Liedboek voor de kerken* biedt achtergrondinformatie over elk lied. U hoeft het niet allemaal zelf uit te vinden! Misschien heeft u zelfs een professionele kerkmusicus in uw gemeente. Val hem lastig met uw vragen en honoreer zijn inbreng. Dat kost tijd en aandacht, maar die zal vervolgens ten goede komen aan uw eigen vorming en aan die van de gemeente.

8. Verkoop het lied

Deel uw enthousiasme over of geraakt-heid door een lied eens met de gemeen-te. Wijs haar op Schriftverwijzingen of verbanden in een lied, geef aan waarom u het laat zingen, of citeer er in de preek uit. Een goed lied heeft aan u en de gemeente veel te bieden.

9. Zie het lied als hulp

Het lied kan u helpen bij wat u de gemeente wilt meegeven. Kunt u in uw preek in gebeden alles zeggen wat u wilt? Zegt een liedregel of strofe het soms niet veel kernachtiger? Misschien kan een lied datgene verwoorden waar u niet meer aan toekwam. Een predikant

wees eens mijn liedsuggestie af met het argument dat het lied dingen aansneet waar de preek niet over ging. Maar is dat niet juist een prachtig argument om het wél te zingen? Een lied is geen andere verwoording van wat u al zegt, maar aanvulling, iets op zichzelf dat eraan raakt en erop voortbouwt.

10. Help het lied

Wil het lied tot zijn recht komen en landen bij de gemeente, dan moet het muzikaal adequaat worden begeleid. Krijgen de organisten bijscholing? Houdt uw gemeente er een gezond kerkmuzi-kaal beleid op na? Muziek is de helft van de eredienst! Laat eens een deskundige een kerkmuzikaal rapport of iets dergelijks opstellen met aanbevelingen. En zet de kinderen in! Zorg voor een koppeling tussen kerk en school door het zingen van een lied van de week of een psalm-vers dat op school geleerd is, laat de kinderen als groep eens een kinderlied of een strofe zingen in de dienst. Niet alleen maar de geijkte kinderliedjes, maar kerkliederen. Tekstueel zijn ze misschien net iets boven hun niveau, maar juist

daarom zo goed voor ze! En onderschat ze niet: in muzikaal opzicht kunnen kinderen veel meer dan we denken. Ik breng dit alles niet naar voren omdat het mij als kerkmusicus om mijn per-sonlijke hobby zou gaan. Het gaat mij om de kerk en om de gemeente, en de belangrijkste stem die de gemeente in de eredienst heeft is de stem van het lied. De muziek van de kerk is een belangrijk element van haar visitekaartje. Kwaliteit is hier waar het om gaat. Alleen als we daarin investeren en alle mogelijke zorg besteden aan ons kerklied, kunnen we nu en in de toekomst een aantrekkelijke kerk zijn – in de eerste plaats met het oog op de eigen gemeente, maar niet minder met het oog op onze missionaire uitstraling.

1 Zie de lijst in Eredienst jrg. 36 nr. 4.

2 B.v. J. Smelik, *Eredienstwaardig*.

Zie verder www.kerkmuziek.nu > Boeken

Dirk Zwart is als kerkmusicus verbonden aan de geref. kerk vrijgemaakt van Rotterdam-Centrum. In 2010 verscheen zijn 'kerkmuzikaal dagboek' *Boven jezelf uit zingen*. Website: www.dirkzwart.com

Themanummer 'Familie'

Combinatienummer met Opbouw

Geboorte. Doop. Belijdenis. Verkering. Huwelijk. Overlijden. Families maken tal van bijzondere momenten mee. Iedere familie weer op haar eigen manier. Hoe beleeft u deze of andere momenten in uw familie?

Je studie, je baan, je huis, je woonplaats, je kerkgenootschap... Er zijn nogal wat zaken waar een mens in zijn leven knopen over door moet hakken. Wat voor rol speelt uw familie daarbij? Hebt u ook van die gewoonten, gebrui-

ken, woorden, uitdrukkingen en tradities waar iemand van buiten de familie geen snars van zal snappen?

Opbouw en De Reformatie zijn geïn-teresseerd in al uw ervaringen rond het thema familie voor een speciaal combinummer dat D.V. op 21 oktober verschijnt. Wilt u iets leerzaams of waardevols kwijt, iets grappigs of ont-roerends?

Stuur uw reactie voor 15 september naar redactie@dereformatie.nl.

CURSUS SEKSUALITEIT EN SEKSUELE OPVOEDING

Dit Koningskind heeft rondom het thema seksualiteit en seksuele opvoeding een cursus ontwikkeld, met als doel ouders van een kind met een beperking daarin te ondersteunen. Komend najaar wordt deze cursus in Goes gegeven.

Uit onderzoek blijkt dat de seksuele ontwikkeling van kinderen met een beperking niet anders verloopt dan bij andere kinderen. Wel is een kind met een beperking extra kwetsbaar. Het is goed u als ouders te verdiepen in de seksualiteit van uw zoon of dochter en in de seksuele opvoeding.

Tijdens de cursus, die bestaat uit drie bijeenkomsten, krijgt u onder andere handvatten hoe u seksuele opvoeding van uw kind kan vormgeven. Ook is er aandacht voor het emotionele aspect. Wat betekent het voor u als ouder om de seksuele opvoeding van uw kind onder ogen te zien? Tevens is er een oriëntatie op wat de Bijbel zegt over seksualiteit. Tijdens de bijeenkomst is veel gelegenheid voor eigen inbreng en het stellen van vragen. Van belang is te benadrukken dat de bijeenkomsten in een vertrouwelijke sfeer zullen plaatsvinden. De groep bestaat uit minimaal 6 en maximaal 12 deelnemers. De avonden worden verzorgd door Bonna van der Wijngaard en Ilse Zegers, beide regio-consulenten bij *dit Koningskind*.

Praktisch:

- Data: 14 en 28 september, 12 oktober 2011, van 19.45 tot 22.00 uur.
- Plaats: christelijke jeugdsoos Solid Ground, Geldeloozepad 13 in Goes.
- Kosten: € 90,00 per echtpaar/ouder (incl. cursusmateriaal)
- Aanmelding of vragen:

b.vanderwijngaard@ditkoningskind.nl of i.zegers@ditkoningskind.nl. Of per telefoon: 030-2363788 (secretariaat).

ORIËNTATIE OP DIAKENAMBT

Het Diaconaal Steunpunt biedt hulp bij oriëntatie op diaconaat voor nieuwe diakenen.

Je bent pas benoemd tot diaken. En nu mag je in Christus gemeente dienen en oproepen tot dienen. Zeker geen gemakkelijke taak, maar wel een hele mooie! Want in het diakenambt staan de barmhartigheid en liefde van Christus centraal. Om je als diaken toe te rusten voor je taak organiseert het Diaconaal Steunpunt binnenkort drie oriëntatie-avonden in Bunschoten (op 14 september), in Heerenveen (op 20 september) en in Ridderkerk (op 27 september). Aanvang op alle locaties: 19.45 uur. Kom ook naar één van de bijeenkomsten en meld je daarvoor snel aan op www.diaconaalsteunpunt.nl.

INTERNATIONALE CONFERENTIE KERKPLANTING

Op 28 en 29 september organiseert *De Verre Naasten* samen met een aantal partners een internationale conferentie over revitalisering en groei van gemeenten. In het bijzonder wordt stilgestaan bij de ontwikkelingen van de Igreja Presbiteriana do Brasil (IPB), een Braziliaanse zusterkerk van de GKv. De IPB maakte in de afgelopen jaren een grote groei door. Zie voor meer informatie over deze kerken: www.bbk.gkv.nl en www.ipb.org.br/. In deze eerste 'exchange and consultancy meeting' gaan de deelnemers op zoek naar Bijbelse lijnen die voor de groei en

de vermenigvuldiging van de kerk van belang zijn. Deelname is mogelijk voor theologen met interesse in genoemde onderwerpen en voor hen die in de praktijk bezig zijn met kerkplanting en revitalisering van gemeenten. De conferentie wordt gehouden op Hydepark in Doorn. De kosten zijn € 50,- per deelnemer, inclusief maaltijden en overnachting. Bent u geïnteresseerd? Neem voor meer informatie contact op met *De Verre Naasten*: info@dvweb.nl of p.messelink@dvweb.nl of kijk op www.dvn.nl.

GAAN IN HET SPOOR VAN DE BIJBEL

Cursus in Amersfoort gegeven door dr. Jochem Douma en drs. Adrian Verbree. Wat de inhoud van de cursus betreft, veel deelnemers hebben gemeld dat zij door de cursus gestimuleerd werden de Bijbel ook zelf beter te gaan lezen. Zij werden getroffen door de samenhang tussen de Bijbelboeken en door de eenheid van de geschiedenis die God met het volk Israël is gegaan. Telkens weer werd er ook aandacht gegeven aan het doortrekken van het spoor van het Oude Testament in de vervulling door Jezus Christus.

Praktisch:

- Amersfoort: blok 10 Jona, Micha, Nahum en Habakuk.
- Data blok 10: donderdag 6 en 13 oktober 2011
- Plaats: kerkgebouw de Kandelaar - Heiligenbergerweg 64, Amersfoort
- Tijd: van 19.30 tot 22.00 uur.
- Data 11e en laatste blok: 12 en 19 januari 2012, thema: Sefanja, Haggai, Zacharia, Maleachi.
- Meer informatie: www.gaaninhetspoorvandebijbel.nl

ADVERTEREN IN DE NAJAARSSPECIAL VAN DE REFORMATIE EN OPBOUW?

Dat kan!

- extra grote oplage
- nummer blijft lang bewaard
- zeer aantrekkelijk tarief

Thema: familie

Verschijning: D.V. 21 oktober 2011
reserveer nu ruimte!

Informatie: Nico Postuma
Tel. 06-139 959 05
adverteren@dereformatie.nl

UIT DE KERKEN

Zendtijd voor kerken:
radiuitzending op 4
sept. a.s. vanuit de GKv te
Delfzijl. Ds. A. Balk preekt
over een mislukt succes
n.a.v. 1 Kon. 19:1-18.

Aangenomen
naar Groningen-Oost:
R. Ijbema te Chilliwack
(Canada).

20ste Landelijke gebedssamenkomst Gereformeerd Appèl
3 september 2011

Thema: "Blijft in Mij"

Sprekers: Prof.dr. R. Kuiper, prof.dr.ir. E. Schuurman, M. Vogelaar MSc,
drs. I.A. Kole, prof.dr. W. van 't Spijker
Muzikale leiding: Peter Verhoeks

Programma:
19.30 uur, ontvangst
20.00 uur, gebedssamenkomst

Plaats: kerkgebouw De Lichtkring, Laan naar Emiclaer 1, Amersfoort
Info: www.gereformeerdappel.nl of tel. 015 – 25 65 015

Donatus
verzekert vertrouwd

Donatus verzekert kerkgebouwen en alles wat daarbij hoort. Zoals doopvonten, kanselbijbels en orgels. Ook voor vrijwilligers en werkers in kerkelijke dienst hebben we passende verzekeringen. Donatus is een betrokken specialist. Klein genoeg om u persoonlijk van dienst te zijn. Groot genoeg om met een gerust hart uw verzekeringsbelangen aan toe te vertrouwen. Donatus is een onderlinge verzekeringsmaatschappij zonder winsttoegmerk. Samen met u zorgen we ervoor dat wat waardevol is, behouden blijft voor onze kinderen en hun kinderen en hun kinderen...

Donatus

www.donatus.nl tel. 073 - 5221700